

Keywords: educational organizations; managers; personal characteristics; emotional intelligence; types of educational organization managers; traditional and innovative management styles.

Відомості про автора

Клочко Алла Олексіївна, кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти», м. Біла Церква, Україна.

Klochko, Alla Oleksiyivna, PhD, deputy director for scientific and educational work Bilotserkivskiy Institute of continuous professional education State Higher Educational Institution «University of Educational Management», Bila Tserkva, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6631-2638>

E-mail: klochko_alla@ukr.net

УДК 159.922

Лагодзінська В. І.

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ДЕТЕРМІНАНТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПЕРСОНАЛУ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Лагодзінська В. І. Креативність як важлива детермінанта забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій: теоретичний аналіз проблеми. У статті здійснено теоретико-методологічний аналіз креативності персоналу освітніх організацій в контексті забезпечення психологічного здоров'я особистості. Зазначено, що у визначенні психологічного здоров'я особистості дослідники розглядають його не тільки через призму концепції фізичного, психічного та соціального благополуччя, а й через підходи щодо постійного саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації.

Ключові слова: креативність, творчість, психологічне здоров'я особистості, психологічне здоров'я персоналу, освітні організації.

Лагодзинская В. И. Креативность как важная детерминанта обеспечения психологического здоровья персонала образовательных организаций: теоретический анализ проблемы. В статье осуществлен теоретико-методологический анализ креативности персонала образовательных организаций в контексте обеспечения психологического здоровья личности. Отмечено, что в определении психологического здоровья личности исследователи рассматривают его не только через призму концепции физического, психического и социального благополучия, но и через подходы к постоянному саморазвитию, самосовершенствованию и самореализации.

Ключевые слова: креативность, творчество, психологическое здоровье личности, психологическое здоровье персонала, образовательные организации.

Постановка проблеми. Переорієнтація сучасної освіти на європейські стандарти передбачає підготовку компетентного персоналу освітніх організацій, здатного до особистісного і професійного зростання. Важливою умовою на цьому шляху є забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій. В ієрархії детермінант психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій важливе місце належить креативному потенціалу особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літератури засвідчив що вивчення поняття «креативність» у контексті психологічного здоров'я особистості має достатню багатовекторність (О. Антонова [3], Д. Богоявленская [4], О. Бондарчук [5], П. Горностаї [9], Л. Карамушка [13–15], В. Лагодзінська [20], О. Лобода [21] Т. Любарт [23], В. Моляко [27; 28] А. Маслоу [25], І. Поклад [33], Т. Яковишина [38], Н. Ярема [40] та ін.).

Поняття «психологічне здоров'я» розглядається, насамперед, у контексті психологічних аспектів психічного здоров'я, стосується особистості в цілому та перебуває в тісному зв'язку з вищими проявами людського духу (І. Галецька [7; 8], Ю. Никоненко [29], А. Шувалов [37] та ін.). Окрім того, психологічне здоров'я визначається як процес гармонійного особистісного опрацювання життєвого досвіду в напрямку самоздійснення особистості (Т. Коваленко [17], Н. Підбуцька [32] та ін.).

Разом із тим, аналіз літературних джерел вказує на те, що проблема дослідження креативності в контексті забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організації розроблена недостатньо. Виходячи з актуальності та недостатньої розробки проблеми, **метою нашого дослідження** виступає теоретико-методологічний аналіз креативності як важливої детермінанти забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій.

Дослідження проведено в рамках виконання науково-дослідної теми лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Психолого-організаційні детермінанти забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій в умовах соціальної напруженості» (2019–2021 рр.), науковий керівник – член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор Л. Карамушка.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Розвиток особистості відбувається упродовж усього життя людини. Одним із найважливіших критеріїв її розвитку є творчість.

Згідно з працями С. Яланської [39], зарубіжними та вітчизняними науковцями сформульовано різні підходи до розуміння природи творчості: 1) *психогенетичний підхід* (В. Бехтерев, В. Енгельгард, В. Вільчек та ін.). Кожна людина має певний рівень природної обдарованості творчими здібностями. Творча здібність людини виступає як природжена потреба та реалізується за допомогою механізму наслідування; 2) *соціальний підхід* (О. Лук [22], В. Моляко [27; 28] та ін.). Оскільки людина народжується в світі соціальному, то процес її розвитку завжди супроводжується впливом соціокультурного середовища. Соціальне обумовлює творчі можливості людини, сприяє їх реалізації або гальмує їх прояв; 3) *чуттєво-емоційний підхід* (В. Дружинін [10] та ін.). Творчість передбачає внутрішню (ментальну) активність особистості, тому що супроводжується емоційно-чуттєвими реакціями особистості. Емоційні переживання можуть або спонукати особистість до творчості, або бути продуктом творчо-діяльної активності; 4) *аксіологічний (ціннісний) підхід* (В. Роменець [35] та ін.). Цінності визначають зміст творчості. Творчість є цінною лише тоді, коли виражається в позитивній продуктивності; 5) *діяльнісний підхід* (Л. Виготський [6], В. Моляко [27; 28] та ін.). Внутрішня активність особистості, як правило, має прояв у її зовнішній (діяльній) активності, мета якої – перетворення світу через власну діяльність; 6) *мотиваційний підхід* (А. Маслоу [25], Г. Олпорт [30] та ін.). До творчості особистість спонукає певний тип мотивації, тому творчість породжується специфічними внутрішніми прагненнями людини.

Творчість як культурно-історичне явище має психологічний аспект: особистісний і процесуальний (О. Антонова [2]). Згідно з поглядами багатьох учених, найважливішими у формуванні творчої особистості є психологічні аспекти творчості, внутрішні процеси, а основою творчої діяльності виступають механізми уяви, сприйняття, фантазії, волі (М. Дяченко [11]).

На думку В. Роменця [35], саме через творчість простежуються можливі вияви індивідуальності людини. «Творчість – це боротьба з усім хворобливим, творчість – це прояснення і душевне очищення, катарсис» [35]. Людина – це розумне створіння, наділене душею, свідомістю, прагненням до зростання та вдосконалення (у духовній, професійній сферах тощо), внутрішньою потребою у постійному поступі вперед – безперервному саморозвитку [35].

Тим часом, існує детально викладена модель емоційного резонансу, висунута Т. Любартом [23] для пояснення механізмів впливу позитивних і негативних емоцій на креативне мислення. На його думку, креативність може відігравати позитивну роль у повсякденному житті кожної людини, наприклад, допомагаючи розв'язувати проблеми в стосунках з іншими людьми, що зустрічаються в емоційному і професійному житті [23].

Важливого значення *проблема розвитку креативності в контексті забезпечення психологічного здоров'я* набуває в освітній галузі, яка перебуває на шляху суттєвого реформування.

На думку Р. Павлюк [31], для того щоб вижити у ситуації постійних змін, щоб адекватно на них реагувати, особистість повинна активізувати свій творчий потенціал. Таким чином, виникає протиріччя між репродуктивним характером традиційної системи освіти і нагальною потребою суспільства у креативній системі розвитку особистості.

У найпростішому варіанті слід говорити про творчий потенціал як про ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому (О.В. Лобода [21]). Авторка наголошує, що творчий потенціал виконує інтегруючу функцію в структурі якісних характеристик системи психологічного здоров'я, розвитку та становлення особистості.

На сьогодні перспектива подальшого розвитку системи освіти передбачає необхідність дослідження проблеми забезпечення психологічного здоров'я у взаємозв'язку із творчим розвитком особистості.

У наш час здійснюється перегляд уявлень про людину як особистість, її неповторну цінність, і це потребує розв'язання нових проблем. Найважливішою серед них є проблема збереження здоров'я людини, причому не тільки фізичного, а й психологічного. Різнобічна й тривала дія несприятливих соціальних, психологічних, економічних та інших чинників зумовлює виникнення в менеджерів організацій високої нервово-психічної напруги. Це, в свою чергу, викликає різноманітні негативні прояви в їхній поведінці та діяльності, зокрема відчуття душевного дискомфорту, негативні психічні стани, межові нервово-психічні розлади. В результаті цього виникає проблема психологічного здоров'я особистості.

На думку В. Ананьєва [1], суттєве призначення психології здоров'я проявляється в розкритті так званої «квітки потенціалів» особистості: потенціал розуму (інтелектуальний аспект здоров'я) – здатність людини розвивати інтелект та вміння користуватися ним; потенціал волі (особистісний аспект здоров'я) – здатність людини до самореалізації, уміння ставити цілі та досягати їх, обираючи адекватні засоби; потенціал почуттів (емоційний аспект здоров'я) – здатність людини конгруентно виражати власні почуття, розуміти та некритично сприймати почуття інших людей; потенціал тіла (фізичний аспект здоров'я) – здатність розвивати фізичну складову здоров'я, усвідомлювати свою тілесність як властивість власної особистості; креативний потенціал (творчий аспект здоров'я) – здатність людини до творчої активності, творчості; духовний потенціал (духовний аспект здоров'я) – здатність розвивати духовну природу людини.

Отже, у дослідженнях особливостей психічного здоров'я особистості значна увага зосереджена на проблемі розкриття її потенційних можливостей. Особливого значення ми надаємо саме креативності особистості.

Розкриваючи поняття «психічного здоров'я», Всесвітня організація охорони здоров'я виокремлює такі сім компонентів: 1) усвідомлення та відчуття безперервності існування, постійність й ідентичність свого фізичного та психічного «Я»; 2) постійність й однаковість переживань в однотипних ситуаціях; 3) критичне ставлення до себе та своєї діяльності; 4) відповідність психічних реакцій силі й частоті впливів соціального середовища; 5) здатність корегувати свою поведінку відповідно до встановлених норм; 6) планування власної життєдіяльності і її реалізація; 7) здатність змінювати свою поведінку залежно від зміни життєвих обставин. Отже, психічне здоров'я віддзеркалює внутрішню цілісність людини, її гармонію зі своїм внутрішнім «Я», що проявляється в усвідомленій особистісній та професійній самореалізації [24].

Найбільш широко представлені дослідження креативності особистості в контексті її психологічного здоров'я в гуманістичній психології (А. Маслоу [25], В. Моляко [27; 28]). Зазначається, що творча самореалізація як прояв психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій, на думку представників гуманістичної психології, розвиток творчого потенціалу і самореалізації особистості є важливою умовою оздоровлення суспільства, оскільки передбачає єднання людини із соціумом, а також зумовлює її творчу адаптацію, яка є необхідною для повноцінного життя в світі з бурхливими змінами. Вбачаючи в творчості вищу людську потребу, прояв психологічного здоров'я та особистісної інтеграції, психологи розглядають творчу особистість як особистість, яка є самоактуалізованою.

В. Моляко [27] підкреслює, що творчий потенціал особистості розглядається як інтегральна, динамічна особистісно-соціальна властивість, яку можна охарактеризувати як невичерпний ресурс творчих можливостей, здатність конкретної людини до цілеспрямованої творчої діяльності, що виступає фундаментом її психічного благополуччя. Таким чином, творчий потенціал виконує інтегруючу функцію в структурі якісних характеристик системи психічного здоров'я, розвитку та становлення особистості.

Аналізуючи погляди А. Маслоу на досліджувану проблему, І. Поклад [33] зазначає, що, на переконання А. Маслоу, темпи розвитку історичного процесу останнім часом значно прискорилися, і людство переживає особливий історичний момент, зовсім не схожий на попередні. У суспільстві, стверджує дослідник, назріла необхідність у новому типі людини – креативній особистості, яку б зміни не лякали, а надихали, яка була б здатна до імпровізації, впевнена, мужня, духовно сильна, адаптивна у несподіваній, незнайомій ситуації. Отже, проблема креативності, на думку А. Маслоу, – це перш за все проблема креативної особистості (а не продуктів креативної діяльності, креативної поведінки тощо). Автор глибоко переконаний, що креативність може проявлятися у всьому, що робить людина: в її сприйнятті, установках, поведінці. Саме тому вона не може не впливати на контрактивну, когнітивну та емоційну сферу людини [33].

На думку Т. Яковишина [38], сучасний педагог має знати та реалізовувати засади особистісно орієнтованого навчання, індивідуального підходу, бути психологічно й емоційно компетентним, володіти новітніми технологіями, бути лідером і менеджером, ефективним комунікатором й фасилітатором, звільнитися від стереотипів та формувати ті знання й навички, які необхідні в сучасному середовищі. Але найголовніше – бути креативною особистістю, адже саме креативність як здатність до творчості, нестандартного й оригінального мислення і поведінки, що проявляється в різних сферах активності людини, сприятиме максимальній орієнтації на творче начало в освітній діяльності [38].

У контексті нашого дослідження цікавим є підхід І.М. Щербакової [37]. Дослідниця зазначає, що ціннісно-сміслові визначення психологічного здоров'я підкреслює його основу повноцінного розвитку людини. Духовний (ціннісно-смісловий) вимір є доречним при визначенні і характеристиці рівнів психологічного здоров'я (креативного, адаптивного, асимілятивно-акомодативного). При цьому, духовність як особливий спосіб існування людини, визначає її зорієнтованість на широкий спектр

загальнолюдських і культурних цінностей, які не перебувають між собою в ієрархічних відносинах, а припускають альтернативність [37].

Чинниками ризику для психологічного здоров'я менеджерів освітніх організацій є висока емоційна витратність і стресовість діяльності, відсутність у школах умов для зняття психологічної втоми, недостатня компетентність у питаннях збереження психологічного здоров'я.

Л. Карамушка, А. Шевченко [14], вивчаючи стан проблеми підготовки менеджерів освітніх організацій до збереження психологічного здоров'я у педагогічній теорії і практиці, виділили ряд *суперечностей* між: високими вимогами професії до рівня здоров'я менеджерів освітніх організацій і низькими показниками психічного, фізичного і соціального здоров'я менеджерів освітніх організацій як професійної групи; об'єктивною потребою суспільства у збереженні здоров'я менеджерів освітніх організацій та особливостями організації навчально-виховного процесу у навчальних закладах, що спричиняє погіршення здоров'я менеджерів освітніх організацій, має здоров'язатратний характер, недостатнім упровадженням сучасних здоров'язбережувальних технологій у практику діяльності менеджерів освітніх організацій; соціальними потребами у вихованні здорового покоління і недостатнім рівнем усвідомлення менеджерами освітніх організацій цінності психологічного здоров'я для здоров'язбережувальної спрямованості навчально-виховного процесу у школі; потребами сучасної школи у фахівцях з належним рівнем психологічного здоров'я і недостатньою розробленістю теоретичних основ і технології підготовки менеджерів освітніх організацій до його збереження; необхідністю створення здоров'язбережувального освітнього середовища в навчальних закладах і відсутністю у менеджерів освітніх організацій чітких орієнтирів та реальних можливостей для реалізації здоров'язбережувальних технологій

На думку дослідниць, психологічне здоров'я менеджерів освітніх організацій є необхідною умовою їх ефективної діяльності загалом і професійної зокрема. У наш час здійснюється перегляд уявлень про людину як особистість, її неповторну цінність, і це потребує розв'язання нових проблем. Найважливішою серед них є проблема збереження здоров'я людини, причому не тільки фізичного, а й психологічного [14].

На сьогодні в умовах гуманізації суспільства в психолого-педагогічній галузі знань дедалі більше уваги приділяється вивченню проблеми всебічного гармонійного розвитку, становлення, зрілості, особистісного та професійного вдосконалення, здоров'я та благополуччя, необхідності підтримки психічної норми особистості. Усі ці складові слід розглядати в контексті психології здоров'я, що має багатовекторну спрямованість: збереження, зміцнення та цілісний розвиток духовного, психічного, соціального та соматичного компонентів здоров'я (О. Лобода [21]).

На наш погляд, концепція креативності і концепція здорової, самоактуалізованої особистості є тісними та взаємодоповнюваними.

Висновки. Креативність виступає важливою детермінантою забезпечення психологічного здоров'я освітнього персоналу. Розробка психологічних технологій розвитку креативності персоналу освітніх організацій сприятиме забезпеченню психологічного здоров'я особистості в закладах освіти.

Перспектива подальших досліджень полягає в емпіричному дослідженні креативності як детермінанти забезпечення психологічного здоров'я освітнього персоналу.

Список використаних джерел

1. Ананьев В. А. Основы психологии здоровья. – Кн. 1 : Концептуальные основы психологии здоровья / В. А. Ананьев. – СПб. : Речь, 2006. – 384 с.
2. Антонова О. Є. Концептуальні підходи до виділення ознак креативності / О. Є. Антонова. // Креативна педагогіка ; Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Вінниця, 2014. – Вип. 8. – С. 59–67.
3. Антонова О. Є. Теоретичні підходи до створення моделі педагогічної обдарованості / [авт. кол. : О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Якса та ін.] // Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : монографія / за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – С. 175–215.
4. Богоявленская Д. Б. «Субъект деятельности» в проблематике творчества / Д. Б. Богоявленская // Вопросы психологии. – 1999. – № 2. – С. 35.
5. Бондарчук О. І. Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності : монографія / О. І. Бондарчук. – К. : Наук. світ, 2008. – 318 с.
6. Выготский, Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : психол. очерк / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 92 с.
7. Галецька І. І. Психологічне здоров'я як проблема національної безпеки / І. І. Галецька // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Л., 2012. – № 2 (1). – С. 49–58.
8. Галецька І. І. У пошуках свободи: внутрішня свобода як критерій психологічного здоров'я / І. І. Галецька // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2010. – Вип. 10. – С. 129–139.

9. Горностай П. П. Креативність і гармонійність особистості (психотерапевтичний аспект) / П. П. Горностай // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – № 9 (33). – С. 3–7.
10. Дружинин В. Н. Психология творчества / В. Н. Дружинин // Психологический журнал. – 2005. – № 5. – С. 101–109.
11. Дяченко М. Д. Творчість і креативність як педагогічні категорії: історичний аспект / М. Д. Дяченко // Науковий огляд. – 2016. – № 5 (26). – С. 1–11.
12. Івашук Л. Ю. Сучасні концептуальні чинники інтегральної характеристики здоров'я особистості і суспільства : колективна монографія / Л. Ю. Івашук // Загальна теорія здоров'я і здоров'язбереження ; Міністерство освіти і науки України Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди / [заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука]. – Харків, 2017. – С. 33–40.
13. Карамушка Л. М. Феномен «здоров'я», як актуальний напрям досліджень в організаційній психології / Л. М. Карамушка, Т. М. Дзюба // Організаційна психологія. Економічна психологія. – 2019. – № 1 (16).
14. Карамушка Л. М. Психологічні чинники та умови забезпечення психологічного здоров'я менеджерів освітніх організацій / Л. М. Карамушка, А. М. Шевченко // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2017. – Том I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Вип. 47. – С. 22–29.
15. Карамушка Л. М. Соціальна фрустрація освітнього персоналу: зв'язок зі складовими організаційної культури загальноосвітніх навчальних закладів / Л. М. Карамушка, І. В. Заїка // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2016. – Том I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Вип. 45. – С. 4–40.
16. Коцан І. Я. Психологія здоров'я людини / І. Я. Коцан, Г. В. Ложкін, М. І. Мушкевич / за ред. І. Я. Коцана ; Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ-Вежа, 2011. – 430 с.
17. Коваленко Т. М. Творчість і креативність – риси майбутніх фахівців у вищій економічній освіті / Т. М. Коваленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://novyn.kpi.ua/2009-3-2/02_Kovalenko.pdf
18. Коновальчук В. Взаємозв'язок психологічного здоров'я та творчого розвитку особистості / В. Коновальчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oipopp.ed-sp.net/public/oipopp/repository/metod/1670_1_kcl_0.pdf
19. Коцан І. Я. Психологія здоров'я людини / І. Я. Коцан, Г. В. Ложкін, М. І. Мушкевич. – Луцьк : РВВ-Вежа ; Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. – 430 с.
20. Лагодзінська В. І. Креативний потенціал освітніх організацій: взаємозв'язок із типами організаційної культури / В. І. Лагодзінська // Актуальні проблеми психології : зб. наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / [ред. кол. : С. Д. Максименко (гол. ред.) та ін.]. – Т. I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – К. : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2014. – Вип. 41. – С. 40–45.
21. Лобода О. В. Креативність як основа психічного здоров'я особистості / О. В. Лобода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/3_2010/16.pdf
22. Лук А. Н. Психология творчества / А. Н. Лук ; под ред. П. В. Занкова. – М. : Наука, 1978. – 127 с.
23. Любарт Т. Психология креативности / Т. Любарт, С. Торджман, Ф. Зенасни ; пер. с франц. – М. : КогитоЦентр, 2009. – 215 с.
24. Малімон Л. Я. Професійна самореалізація як чинник психічного здоров'я персоналу державної служби / Л. Я. Малімон // Психологічні перспективи. – 2018. – Вип. 31. – С. 195–206.
25. Маслоу А. Г. Мотивация и личность / А. Г. Маслоу. – СПб. : Питер, 2008. – 352 с.
26. Мешко Г. М. Детермінанти професійного здоров'я вчителя / Г. М. Мешко, О. І. Мешко // Педагогіка здоров'я : збірник наукових праць V Всеукр. наук.-практ. конф., присв. 170-річчю з дня народження І. І. Мечникова / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2015. – С. 357–362.
27. Моляко О. В. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.
28. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В. О. Моляко // Обдарована дитина. – 2005. – № 6. – С. 2.
29. Никоненко Ю. П. Клінічна психологія : навч. посіб. / Ю. П. Никоненко. – К. : КНТ, 2016. – 369 с.
30. Олпорт Г. Становление личности : Избранные труды / [пер. с англ. Л. В. Трубицыной и Д. А. Леонтьева] ; под общ. ред. Д. А. Леонтьева / Г. Олпорт. – М. : Смысл, 2002. – 462 с.
31. Павлюк Р. О. Креативність як складова частина професійної підготовки майбутніх учителів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm.
32. Підбуцька Н. В. Критерії психологічного здоров'я особистості / Н. В. Підбуцька, О. М. Курявська. // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / [ред. Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський]. – Харків : НТУ "ХП", 2011. – Вип. 28 (32). – С. 255–260.
33. Поклад І. М. Креативність у концепції А. Г. Маслоу / І. М. Поклад // Новый акрополь. Культурная ассоциация [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newacropolis.org.ua/ru/study/conference/?thesis=4960>
34. Пономарев Я. А. Психология творчества и педагогика / Я. А. Пономарев. – М. : Педагогика, 1976. – 280 с.
35. Роменець В. А. Психология творчости: навч. посіб. / В. А. Роменець. – [2-ге вид, доп.]. – К. : Либідь, 2001. – 288 с.
36. Шувалов А. В. Антропологические аспекты психологии здоровья / А. В. Шувалов // Национальный психологический журнал. – 2015. – № 4 (20). – С. 23–36.

37. Щербакова І. М. Духовний вимір психологічного здоров'я особистості в сучасному глобалізованому просторі / І. М. Щербакова // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К. : Випуск 10, 2010. – С. 892–902
38. Яковичина Т. В. Трансформація поняття «Креативність» у контексті реформування педагогічної освіти / Т. В. Яковичина, Ю. В. Шалівська // Інноваційна педагогіка : науковий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. – Одеса, 2019. – Т. 2. – Вип. 10. 188 с.
39. Яланська С. П. Психологія творчості : навч. посіб. / С. П. Яланська // Міністерство освіти і науки України; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. До 100-ліття Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2014.
40. Ярема Н. Ю. Психологічне здоров'я особистості / Н. Ю. Ярема // Юридична психологія. – 2015. – № 2. – С. 106–115.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Anan'ev V. A. Osnovy psihologii zdorov'ja. – Kn. 1 : Konceptual'nye osnovy psihologii zdorov'ja / V. A. Anan'ev. – SPb. : Rech', 2006. – 384 s.
2. Antonova O. Ye. Kontseptualni pidkhody do vydilennia oznak kreatyvnosti / O. Ye Antonova. // Kreatyvna pedahohika ; Akademiia mizhnarodnoho spivrobotnytstva z kreatyvnoi pedahohiky. – Vynnytsia, 2014. – Vyp. 8. – S. 59–67.
3. Antonova O. Ye. Teoretychni pidkhody do stvorennia modeli pedahohichnoi obdarovanosti / [avt. kol. : O. A. Dubaseniuk, O. Ye. Antonova, S. S. Vitvytska, N. H. Sydorchuk, O. M. Spirin, N. V. Yaksa ta in.] // Profesiino-pedahohichna osvita: suchasni kontseptualni modeli ta tendentsii rozvytku : monohrafiia / za zah. red. prof. O. A. Dubaseniuk. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2006. – S. 175–215.
4. Bogojavlenskaja D. B. «Sub#ekt dejatel'nosti» v problematike tvorchestva / D. B. Bogojavlenskaja // Voprosy psihologii. – 1999. – № 2. – S. 35.
5. Bondarchuk O. I. Sotsialno-psykholohichni osnovy osobystisnoho rozvytku kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv u profesiinii diialnosti : monohrafiia / O. I. Bondarchuk. – K. : Nauk. svit, 2008. – 318 s.
6. Vygotskij, L. S. Voobrazhenie i tvorchestvo v detskom vozraste : psihol. ocherk / L. S. Vygotskij. – M. : Prosveshhenie, 1991. – 92 s.
7. Haletska I. I. Psykholohichne zdorovia yak problema natsionalnoi bezpeky / I. I. Haletska // Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. – L., 2012. – № 2 (1). – S. 49–58.
8. Haletska I. I. U poshukakh svobody: vnutrishnia svoboda yak kryterii psykholohichnoho zdorovia / I. I. Haletska // Problemy suchasnoi psykholohii : zb. nauk. prats KPNU imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykholohii im. H.S.Kostiuka APN Ukrainy. – K., 2010. – Vyp. 10. – S. 129–139.
9. Hornostai P. P. Kreatyvnist i harmoniinst osobystosti (psykhoterapevtychnyi aspekt) / P. P. Hornostai // Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Seriia № 12. Psykholohichni nauky : zb. nauk. prats. – K. : NPU im. M. P. Drahomanova, 2005. – № 9 (33). – S. 3–7.
10. Druzhinin V. N. Psihologija tvorchestva / V. N. Druzhinin // Psihologicheskij zhurnal. – 2005. – № 5. – S. 101–109.
11. Diachenko M. D. Tvorchist i kreatyvnist yak pedahohichni katehorii: istorychnyi aspekt / M. D. Diachenko // Naukovyi ohliad. – 2016. – № 5 (26). – S. 1–11.
12. Ivashchuk L. Yu. Suchasni kontseptualni chynnyky intehralnoi kharakterystyky zdorovia osobystosti i suspilstva : kolektyvna monohrafiia / L. Yu. Ivashchuk // Zahalna teoriia zdorovia i zdoroviazberezhennia ; Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody / [zah. red. prof. Yu. D. Boichuka]. – Kharkiv, 2017. – S. 33–40.
13. Karamushka L. M. Fenomen «zdorovia», yak aktualnyi napriam doslidzhen v orhanizatsiinii psykholohii / L. M. Karamushka, T. M. Dziuba // Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. – 2019. – № 1 (16).
14. Karamushka L. M. Psykholohichni chynnyky ta umovy zabezpechennia psykholohichnoho zdorovia menedzheriv osvitnikh orhanizatsii / L.M. Karamushka, A. M. Shevchenko // Aktualni problemy psykholohii : zb. nauk. prats In-tu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – 2017. – Tom I : Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia. – Vyp. 47. – S. 22–29.
15. Karamushka L. M. Sotsialna frustrovanist osvitnoho personalu: zviazok zi skladovymy orhanizatsiinoi kultury zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv / L. M. Karamushka, I. V. Zaika // Aktualni problemy psykholohii : zb. nauk. prats In-tu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – 2016. – Tom I : Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia. – Vyp. 45. – С. 4–40.
16. Kotsan I. Ya. Psykholohiia zdorovia liudyny / I. Ya. Kotsan, H. V. Lozhkin, M. I. Mushkevych / za red. I. Ya. Kotsana ; Volyn. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. – Lutsk : RVV-Vezha, 2011.– 430 s.
17. Kovalenko T. M. Tvorchist i kreatyvnist – rysy maibutnykh fakhivtsiv u vyschii ekonomichnii osviti / T. M. Kovalenko [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://novyn.kpi.ua/2009-3-2/02_Kovalenko.pdf
18. Konovalchuk V. Vzaiemozviazok psykholohichnoho zdorovia ta tvorchoho rozvytku osobystosti / V. Konovalchuk [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://oipop.ed-sp.net/public/oipop/repository/metod/1670_1_kcl_0.pdf
19. Kotsan I. Ya. Psykholohiia zdorovia liudyny / I. Ya. Kotsan, H. V. Lozhkin, M. I. Mushkevych. – Lutsk : RVV-Vezha ; Volyn. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky, 2011. – 430 s.
20. Lahodzinska V. I. Kreatyvnyi potentsial osvitnikh orhanizatsii: vzaiemozviazok iz typamy orhanizatsiinoi kultury / V. I. Lahodzinska // Aktualni problemy psykholohii : zb. naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy / [red. kol. : S. D. Maksymenko (hol. red.) ta in.]. – T. I : Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia / za red. S.D. Maksymenka, L.M. Karamushky. – K. : Instytut psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 2014. – Vyp. 41. – S. 40–45.

21. Loboda O. V. Kreatyvnist yak osnova psykhichnoho zdorovia osobystosti / O. V. Loboda [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/3_2010/16.pdf
22. Luk A. N. Psihologija tvorchestva / A. N. Luk ; pod red. P. V. Zankova. – M. : Nauka, 1978. – 127 s.
23. Ljubart T. Psihologija kreativnosti / T. Ljubart, S. Tordzhman, F. Zenasni ; per. s franc. – M. : KogitoCentr, 2009. – 215 s.
24. Malimon L. Ya. Profesiina samorealizatsiia yak chynnyk psykhichnoho zdorovia personalu derzhavnoi sluzhby / L. Ya. Malimon // Psykholohichni perspektyvy. – 2018. – Vyp. 31. – S. 195–206.
25. Maslou A. G. Motivaciya i lichnost' / A. G. Maslou. – SPb. : Piter, 2008. – 352 s.
26. Meshko H. M. Determinanty profesiinoho zdorovia vchytelia / H. M. Meshko, O. I. Meshko // Pedahohika zdorovia : zbirnyk naukovykh prats V Vseukr. nauk.-prakt. konf., prysv. 170-ricchju z dnia narodzhennia I. I. Mechnykova / za zah. red. akad. I. F. Prokopenka. – Kharkiv : KhNPU im. H. S. Skovorody, 2015. – S. 357–362.
27. Moliako O. V. Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriia, metodyka, rezultaty doslidzhen / za red. V. O. Moliako, O. L. Muzyky. – Zhytomyr : Ruta, 2006. – 320 s.
28. Moliako V. O. Tvorchyi potentsial liudyny yak psykholohichna problema / V. O. Moliako // Obdarovana dytna. – 2005. – № 6. – S. 2.
29. Nykonenko Yu. P. Klinichna psykholohiia : navch. posib. / Yu. P. Nykonenko. – K. : KNT, 2016. – 369 s.
30. Olport G. Stanovlenie lichnosti : Izbrannye trudy / [per. s angl. L. V. Trubicynoj i D. A. Leont'eva] ; pod obshh. red. D. A. Leont'eva / G. Olport. – M. : Smysl, 2002. – 462 s.
31. Pavliuk R. O. Kreatyvnist yak skladova chastyna profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm.
32. Pidbutska N. V. Kryterii psykholohichnoho zdorovia osobystosti / N. V. Pidbutska, O. M. Kuriavska. // Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity : zb. nauk. pr. / [red. L. L. Tovazhnianskyi, O. H. Romanovskiy]. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2011. – Vyp. 28 (32). – S. 255–260.
33. Poklad I.M. Kreatyvnist u kontseptsii A. H. Maslou / I. M. Poklad // Novyi akropol. Kulturnaia assotsyatsiia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.newacropolis.org.ua/ru/study/conference/?thesis=4960>
34. Ponomarev Ja. A. Psihologija tvorchestva i pedagogika / Ja. A. Ponomarev. – M. : Pedagogika, 1976. – 280 s.
35. Romenets V. A. Psykholohiia tvorchosti: navch. posib. / V. A. Romenets. – [2-he vyd, dop.]. – K. : Lybid, 2001. – 288 s.
36. Shuvalov A. V. Antropologicheskie aspekty psihologii zdorov'ja / A. V. Shuvalov // Nacional'nyj psihologicheskij zhurnal. – 2015. – № 4 (20). – S. 23–36.
37. Shcherbakova I. M. Dukhovnyi vymir psykholohichnoho zdorovia osobystosti v suchasnomu hlobalizovanomu prostori / I. M. Shcherbakova // Problemy suchasnoi psykholohii : zb. nauk. prats PNU imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. – K. : Vypusk 10, 2010. – S. 892–902
38. Iakovyshyna T. V. Transformatsiia poniattia «Kreatyvnist» u konteksti reformuvannia pedahohichnoi osvity / T. V. Yakovyshyna, Yu. V. Shalivska // Innovatsiina pedahohika : naukovyi zhurnal Prychornomorskoho naukovo-doslidnoho instytutu ekonomiky ta innovatsii. – Odesa, 2019. – T. 2. – Vyp. 10. 188 s.
39. Ialanska S. P. Psykholohiia tvorchosti : navch. posib. / S. P. Yalanska // Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy; Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V.H. Korolenka. Do 100-littia Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka. – Poltava, 2014.
40. Iarema N. Yu. Psykholohichne zdorovia osobystosti / N. Yu. Yarema // Yurydychna psykholohiia. – 2015. – № 2. – S. 106–115.

Lagodzinska, V. I. Creativity as an important determinant of mental health of educational staff: a theoretical analysis of the problem. The article presents a theoretical and methodological analysis of educational organization staff's creativity in the context of their psychological health. Psychological health is not only about individuals physical, mental and social well-being, but also about individuals' continuous self-development and self-realization. The problem of creativity in the context of psychological health is becoming increasingly important in education, which is under a dramatic reform in Ukraine. Creative potential plays an integrating role in the system of individuals' psychological health and personal development. Therefore, when exploring mental health of an individual, great attention should be focused on developing their creativity. Further development of the education system in Ukraine calls for studying the role of educators' creativity in maintaining their psychological health. In this context, the development of psychological technologies for promoting educators' creativity will help to maintain their psychological health.

Keywords: creativity, psychological health, psychological health of the staff, educational organizations.

Відомості про автора

Лагодзінська Валентина Іванівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Lahodzinska, Valentyna Ivanivna, PhD, senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G. S. Kostyuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: vlagoda@ukr.net